

Тетяна Опришко,

аспірант Київського університету ім. Бориса Грінченка

Українська літературно-художня періодика 20-х – першої половини 30-х років ХХ ст.: джерелознавчий та історіографічний аспекти

У статті проаналізовано історіографію української літературно-художньої періодики 20-х – першої половини 30-х років ХХ ст., визначено основні етапи її розвитку. Розглянуто основні авторські концепції літературного процесу в УСРР. Наведено перелік бібліотечних та архівних фондів, де зберігаються джерела (епістолярії, редакційні матеріали, рукописи статей та ін.) з теми, що досліджується.

Ключові слова: літературно-художня періодика, історіографія, стаття, листування, архів, видання, об'єднання українських письменників.

Питання реконструкції складу української літературно-художньої періодики та визначення її місця в системі ідеологічної та соціокультурної комунікації у період 1921–1934 рр. є складним й багатоаспектним дослідницьким завданням, а його актуальність полягає у необхідності об'єктивного вивчення специфіки функціонування цього виду періодики, комплексного аналізу діяльності тодішніх літературних організацій (у т. ч. й за матеріалами їх друкованих органів), дослідження ідеологічної політики уряду УСРР у галузі літератури, розкриття специфіки творчості «пролетарських» і «непролетарських» українських письменників в умовах ідейно-політичного протистояння між літературними організаціями в УСРР.

Метою статті є встановлення кола української літературно-художньої періодики 20-х – початку 30-х років ХХ ст., до якої входили літературно-мистецькі журнали «Плужанин», «Плуг» (та однойменний літературно-мистецький альманах), «Гарт», «Молодняк», «Вапліте», «Пролітфронт», «Нова генерація», збірники «Бюлетень «Авангарду» «Мистецькі матеріали», інші періодичні та неперіодичні видання, що видавалися Спілкою селянських письменників «Плуг», Всеукраїнською спілкою пролетарських письменників (ВУСПП), літературною організацією «Молодняк», Вільною академією пролетарської літератури (ВАПЛІТЕ), Пролетарським літературним фронтом (ПРОЛІТФРОНТ), об'єднанням непролетарських письменників та митців «Нова генерація», асоціацією панфутуристів «Аспанфут», літературною групою «Авангард» (див. додаток до статті «Список української літературно-художньої періодики 1921–1934 рр.). Вони існували в умовах формування системи періодики комуністичної ідеології, зокрема таких видань, як «Червоний шлях», «Молодий більшовик», «Життя і

революція», «Критика», газет «Зоря», «Комуніст», «Літературна газета», «Культура і побут», «Більшовик України», «Пролетарська правда» та ін.

Довготривале перебування багатьох із означених видань в умовах ідеологічної заборони та суворої цензури, вилучення або знищення випусків, окремих статей зі складу журналів спричинилося до того, що реконструкція складу тогочасної української літературно-художньої періодики вимагала проведення значної пошукової роботи, встановлення кола видань, періодичності, видавництва, встановлення комплектності цих видань, кола авторів, а також залучення архівної спадщини літературних об'єднань, організацій, особистих архівних фондів письменників, які зберігаються у різних архівах. Тому у процесі підготовки матеріалу були опрацьовані фонди періодики Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка, Національної парламентської бібліотеки України та інших бібліотек. Вдалося встановити 16 періодичних видань загальною кількістю близько 500 випусків періодики (див. додаток «Список української літературно-художньої періодики»). Крім того, використовувалися матеріали, що зберігаються у фондах Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України, Центрального державного історичного архіву України, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, державних архівів обласних та районних міських адміністрацій, архівних установ Національної академії наук України.

Історіографія дослідження української літературно-художньої періодики УСРР 1921–1934 рр. формувалася впродовж тривалого часу (понад 75 років) й на різних етапах історії нашої країни відбувалося пе-

реосмислення, переоцінка ролі, значення цих видань у розвитку української публіцистики, національних мас-медіа, вітчизняного літературного процесу та культури взагалі. На все це справляли визначальний вплив політичні та ідеологічні чинники.

Тривалий час дослідники національної літературно-художньої періодики були позбавлені можливостей всебічно та об'єктивно вивчати її історію. Значення цих видань для української історії та культури не було оцінено належним чином. У монографічних дослідженнях, виданих за часів незалежності України, увага фахівців зосереджувалася, в першу чергу, на тій групі видань, редакційний та авторський склад яких був критично налаштований стосовно більшовицького режиму. Досить ретельно вивчалася діяльність окремих літературних організацій, творчий доробок тих письменників, які найбільше постраждали від репресій у другій половині 30-х років ХХ ст., водночас журнали «Молодняк», «Гарт», «Плуг» та деякі інші лише згадувалися. Відтак доцільність дослідження української літературно-художньої періодики в системі ідеологічної та соціокультурної комунікації в УСРР (1921–1934 рр.) є сьогодні незаперечною.

Формування історіографії української літературно-художньої періодики 1921–1934 рр. відбувалося впродовж кількох етапів:

- кінець 1920-х – середина 1930-х рр. – поява перших праць літературних критиків з рецензіями на прозові та поетичні твори тогочасних митців, а також критичних матеріалів, стосовно діяльності друкованих органів тогочасних літературних організацій;
- друга половина 1930-х – середина 1950-х рр. – період замовчування творчості цілої когорти письменників, зокрема тих, які входили до складу редакційних колегій та автур журналів, що припинили своє існування через ідеологічний тиск та репресії з боку радянської влади;
- 1960–1980-ті рр. – поява досліджень, автори яких вдавались до перших несміливих спроб реабілітації творчості замовчуваних раніше письменників та незаангажованого висвітлення діяльності друкованих органів літературних організацій 20–30-х років ХХ ст.;
- 1990–2000-ті рр. – перші спроби критичного аналізу місця і ролі української літературно-художньої періодики УСРР 1921–1934 рр. в контексті розвитку української літератури та соціальних комунікацій.

Слід зазначити, що книгознавчо-бібліографічний аспект та встановлення повного бібліографічного

репертуару цих видань, складу авторів, редакційної політики, соціокультурного спрямування тощо, залишалися поза інтересами вчених, як літературознавців, так і книгознавців.

Після «Великого Жовтня», від якого починався відлік радянської української літератури, активно формується нова когорта літературних критиків, щоправда переважно з числа письменників-початківців, тому на початок 1920-х рр. жодних ґрунтовних праць з історії української літератури та історії преси не було опубліковано.

Першою літературознавчою працею цього періоду став бібліографічний покажчик «Десять років української літератури (1917–1927)» О. Лейтеса і М. Яшека. Його перший том побачив світ у 1928 р. за редакцією очільника літорганізації «Плуг» С. Пилипенка [24]. Ця праця була відзначена Управлінням науковими установами УСРР премією ім. І. Франка за 1928 р. [27]. Її появі передувала промова М.Скрипника на Х з'їзді КП(б)У (листопад–грудень 1927 р.) «Про завдання культурного будівництва» [30]. Період після з'їзду виявився сприятливим для діячів культури, коли Народний Комісаріат освіти брав конструктивну участь у літературному житті країни. Через цю державну установу радянська влада виділяла кошти на видання творів, заохочувала літературні проекти й оголошувала конкурси на праці (особливо з нагоди чергових річниць «Великого Жовтня»). Завдяки чому стало можливим видання і другого із трьох запланованих томів «Десять років української літератури».

До другого тому «Організаційні та ідеологічні шляхи української радянської літератури» ввійшли, зокрема, маніфести літературно-мистецької групи «Гроно», літературної організації «Аспанфут», платформи письменницьких спілок «Плуг», «Гарт», матеріали про ВАПЛІТЕ, «Молодняк» та ін. Третій том планувалося видати під назвою «Темарій. Стилї. Жанри. Портрети письменників. Характеристики критиків». Однак йому не судилося вийти друком.

З нашого погляду, цей покажчик становить особливу цінність, оскільки література 20–30-х рр. була представлена в основному творами й окремими літературними працями, які доходили до читача, як правило, зі сторінок літературно-мистецьких журналів.

Серед літературних критиків, які входили до складу літорганізації «Молодняк», одним із найактивніших був Б. Коваленко, котрий у своїх працях «В боротьбі за пролетарську літературу» [16], «Перший призов» [13], «Українська пролетарська література» [15], «Пролетарські письменники» [14], «За магнетобуди літератури» [12], «Українська літерату-

ра» виступав за якнайшвидше впровадження стилю пролетарського реалізму, формування радянської ідеології, вів непримиренну боротьбу з інакодумцями. Він також виступив упорядником однієї з перших збірок комсомольської поезії і прози «Барвінковий цвіт...» [2]. З його передмовою та за його редакцією вийшла книга упорядника Д. Чепурного «Молодняк»: зразки творчості членів Всеукраїнської спілки комсомольських пролетарських письменників «Молодняк» [29]. До речі, ці дві праці є найповнішим зібранням ранніх творів молодняківців.

Вагомий внесок у вивчення творчості молодняківців зробив літературний критик Гр. Гельфанд-Бейн. Йому належать праці «Атака: Всеукраїнська спілка комсомольських письменників «Молодняк» на фронті марксистської критики» [7], «Говорить доба: Поети-молодняківці на фронті соціалістичного будівництва» [8], «Молода поезія» [6]. Попри політичну заангажованість вони й досі становлять науковий інтерес, оскільки відображають «дух епохи» та містять цінний фактологічний матеріал.

З другої половини 30-х і до середини 50-х рр. у зв'язку із розгортанням репресій, воєнним та післявоєнним лихоліттям не вийшло жодної значущої наукової праці з тематики, що досліджується.

Лише на початку «хрущовської відлиги» стала можливою поява публікацій, присвячених питанням «буремних» 20–30 років ХХ ст. Проте і в цей час не було знято всіх заборон на об'єктивне тлумачення творчості письменників, діяльності літературних організацій та їх друкованих органів. Відтак почали з'являтися наукові праці з чітко регламентованими висновками. До таких можна віднести дисертаційне дослідження Н. Рєви про місце в літературному процесі 20–30-х років ХХ ст. журналу «Життя і революція» (1925–1934) [31], О. Кухаря-Онишка про літературну організацію «Молодняк» та її друкований орган [21], Є. Антонюк про літературну організацію «Західна Україна» та її друкований орган [1] та ін.

О. Кухар-Онишко опублікував декілька ґрунтовних статей: «Пісня розбуджених літ» [19], «Творчість харківських молодняківців» [22], «3 вершин — у широкий світ» [18], «Спілка «Молодняк» в літературній боротьбі» [20]. Працюючи над підготовкою своєї дисертації, він здійснив власне дослідження історії розвитку літературної організації «Молодняк» та її однойменного журналу. О. Кухар-Онишко тривалий час листувався з такими молодняківцями, як М. Шеремет, С. Крижанівський, С. Ковганюк, П. Лакиза (їхні листи відклались у його приватному архіві).

Пошукову роботу О. Кухаря-Онишка полегшувала та обставина, що більшість молодняківців, які пережили терор 1930-х рр., ще не пішли з життя і могли суттєво доповнювати наукову працю достовірними фактами та власними спогадами. Поряд із обґрунтованими висновками щодо творчості молодняківців, дисертація насичена калькованими фразами про удавані успіхи соціалізму в царині літератури, провідну роль Леніна, партії, комсомолу. У дослідженні піддаються анафемі ті твори, які вказували на негативи тогочасної дійсності.

За радянських часів діяльність літературних організацій в Україні висвітлювалася в академічній «Історії української радянської літератури» (1964), в якій лише побіжно згадується «Молодняк».

Значна кількість радянських літературознавців досліджувала творчість колишнього молодняківця О. Корнійчука. Критико-біографічні нариси про вихованців літературної організації «Молодняк» увійшли до збірок «Українські радянські письменники», «Літературні портрети» (1960). До них потрапили імена Л. Первомайського, П. Усенка, М. Трублаїні, А. Шияна, Л. Смілянського, О. Донченка, І. Гончаренка, Л. Дмитерка, М. Шеремета, І. Виргана, Т. Масенка та ін. До друку матеріали готували А. Тарасенков, О. Кудін, Є. Прісовський, І. Дузь, М. Сиротюк, Ю. Кобилецький, Ю. Мушкетик, М. Острик, І. Заєць, В. П'янов, Н. Кузякіна, Г. Нудьга та ін.

Значне історіографічне та джерелознавче значення сьгодні має книга «Джерела до історії ВАПЛІТЕ», побудована на матеріалах, захищеної у Колумбійському університеті, докторської дисертації Ю. Луцького. Книга була видана 1956 р. в Канаді, але й донині вона привертає увагу дослідників. Маючи доступ до архіву колишнього ваплітянина А. Любченка, вцілілого у воєнних перипетіях і вивезеного до Канади, автор опублікував добірку матеріалів з історії організації. До неї ввійшли документи (протоколи, постанови тощо) та листування ваплітян [26]. Супровідна за своєю суттю стаття вийшла окремо в науковому збірнику [36]. Пізніше з'явилися доповнені видання «Голубі диліжанси» [9] і «Легкосиня даль» [23]. Нарешті 1977 р., до 50-річчя ВАПЛІТЕ, вийшов «Ваплітянський збірник» [23], де зібрано разом і англomовну статтю-передмову, і всі попередні праці.

У творчому доробку Ю. Луцького є також монографія про літературну політику в Радянській Україні 1917–1934 рр. [35], що великою мірою ґрунтувалася на документах, які зібрав та урятував Любченко. Матеріали, які дослідник використав у своїй праці та опублікував окремим виданням, висвітлю-

ють «конфлікт між комуністичною партією та українською літературою», тобто літературну політику 1920–1930-х рр., стосунки митців і влади. Варто зазначити, що політичну площину, окреслену Луцьким, продовжила і доповнила книга М. Шкандрія про літературну дискусію 1925–1928 рр. [34].

Після здобуття Україною незалежності з'являються об'єктивні дослідження української літературно-художньої періодики в українському «червоному» ренесансі мистецтва. Серед них праці Н. Лощинської про журнал «Червоний шлях» [25], М. Борисенка про літературні організації в суспільно-політичному житті України (1920–1932) [3], В. Гасанової про ідейно-естетичну боротьбу в українській літературі 20-х років ХХ ст. на матеріалах літературних організацій [4], М. Гдакович про літературні періодичні видання 20–30-х років ХХ ст. на західноукраїнських землях [5], О. Коляструк про пресу УСРР у контексті політики українізації 20–30-х років ХХ ст. [17], О. Сінченка про горизонт сподівань та його функціонування в літературному процесі [32], Л. Кавун про літературне об'єднання ВАПЛІТЕ [11], Р. Мовчан про модернізм в українській прозі 1920-х рр. [28], О. Іванової про літературно-мистецьку періодику в соціально-комунікаційному просторі України початку ХХІ ст. [10] та інші дослідження.

Н. Лощинська у своїй праці здійснила спробу з'ясувати історико-культурні та суспільно-політичні передумови виникнення громадсько-політичного та літературно-наукового місячника «Червоний шлях», який з 1923 р. упродовж 13 років виходив у Харкові. Водночас авторка простежила зв'язки «Червоного шляху» з періодичними органами-попередниками, з виданнями-сучасниками, докладно висвітлила процес становлення редакційного ядра та авторського колективу.

Дисертація М. Борисенка присвячена питанням становлення та розвитку літературних організацій в Україні 1920–1932 рр. Вона становить безумовний інтерес для розуміння обставин тодішньої дійсності, проте літературні журнали в цій роботі згадуються лише принагідно.

М. Гдакович об'єктом свого вивчення обрала літературну пресу періоду 20–30-х років ХХ ст. на західноукраїнських землях, які на той час не входили до складу УСРР. Авторка чітко окреслює тенденції розвитку літературної періодики.

У роботі О. Коляструк проаналізовано велику кількість газет: республіканських, губернських, окружних, обласних, районних, міських, а також низку багатотиражок підприємств, навчальних закладів, громадських об'єднань, товариств, ко-

лективів селян, МТС тощо у контексті політики коренізації. В поле зору авторської уваги потрапила і журнальна періодика, у першу чергу, партійна. На загал О. Коляструк зробила вагомий внесок у висвітлення процесу деформації національної свідомості під впливом преси. Проте, на нашу думку, дослідниця не приділила достатньої уваги аналізу літературно-мистецької періодики.

Л. Кавун у своєму дисертаційному дослідженні на здобуття докторського ступеня «Літературне об'єднання ВАПЛІТЕ й художньо-естетичні шукання в українській прозі 20-х років ХХ ст.» [11] всебічно і ґрунтовно аналізує не тільки діяльність цієї літературної організації, а й усі її періодичні та неперіодичні видання: збірники, альманахи, літературно-художній журнал. Особливу увагу авторка приділяє найменш дослідженому виданню колишніх ваплітян – «Пролітфронт».

У контексті теми нашої статті не можна не відзначити докторську дисертацію О. Іванової про літературно-мистецьку періодику в соціально-комунікаційному просторі України початку ХХІ ст. [10], яка хоч і акцентована на матеріали преси сучасного періоду, проте містить глибоку теоретичну базу, що може стати в нагоді всім дослідникам у галузі соціальних комунікацій.

Системному аналізу українського соцреалізму та культурним механізмам, які ілюструють його специфіку, присвячена ґрунтовна праця В. П. Хархун [33]. У монографії відстежено процес формування соцреалістичного канону в українській літературі сталінського періоду, розкривається його роль у становленні та утвердженні радянської ідентичності.

Вагомий внесок у дослідження літературного життя Харкова 20–30-х рр. ХХ ст. зробили представники потужної харківської школи літературознавців та журналістикознавців: І. Михайлин, О. Нагорний, О. Полумисна, М. Сподарець, Т. Фісенко, М. Хаперська та ін. Вивченням радянського дискурсу активно опікуються відомі українські літературознавці, працівники Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України В. Дончик, Р. Мовчан, І. Павлюк, О. Сінченко, О. Філатова, Я. Цимбал, В. Тархун. Вони видали значну кількість наукових статей та монографій з даної проблематики.

Отже, попри тривалий час історіографії про українську літературно-художню періодику в УСРР 1921–1934 рр., значними науковими доробками відзначається лише останній етап 1990–2000 рр., коли історичні факти перестали замовчуватися, а науковці отримали можливість вільно їх тлумачити. В першу чергу, увагу дослідників привертала та група

видань, редакційний і авторський склад яких був опозиційно налаштований до більшовицького режиму. Досить інтенсивно вивчалась діяльність окремих літературних організацій, а також творчий доробок тих письменників, які найбільше постраждали від репресій у другій половині 30-х років ХХ ст., а такі журнали, як «Молодняк», «Гарт», «Плуг» та деякі інші, згадуються лише принагідно. Недостатньо активно вивчалися книгознавчо-бібліографознавчі аспекти тогочасної періодики.

Список використаних джерел

1. *Антонюк Є. М.* «Західна Україна» (до творчої історії літературної організації і журналу) : дис. ... канд. філол. наук / Є. М. Антонюк; Одеський ДУ ім. І. І. Мечникова. — О., 1973. — 191 арк.
2. Барвінковий цвіт. Літературний комсомольський молодняк : збірка комсомольської поезії і прози / упоряд. Б. Коваленко; ред. і передм. В. Коряка. — Харків : Державне видавництво України. Юнсектор, 1927. — 256 с.
3. *Борисенко М. В.* Літературні організації в суспільно-політичному житті України (1920–1932 рр.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / М. В. Борисенко; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 1999. — 195 арк.
4. *Гасанова В. Т.* Ідейно-естетична боротьба в українській літературі 20-х рр. ХХ ст. (на матеріалі літературних організацій) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / В. Т. Гасанова; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. — Луганськ, 2001. — 175 арк.
5. *Гдакович М. С.* Літературні періодичні видання 20–30-х рр. ХХ ст. на західноукраїнських землях у суспільно-політичному і духовному контексті доби : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / М. С. Гдакович; Львівський національний ун-т ім. І. Франка. — Л., 2003. — 199 арк.
6. *Гельфандбейн Г.* Молода поезія: поезія / Г. Гельфандбейн. — К. : Державне літературне видавництво, 1936. — 144 с.
7. *Гельфандбейн Г.* Атака : Всеукраїнська спілка пролетарських комсомольських письменників «Молодняк» на фронті марксистської критики / упоряд. Г. Гельфандбейн; передм. ЦБ «Молодняк». — Б.м. : Рух, 1932. — 148 с.
8. *Гельфандбейн Г.* Говорить доба : поети молодняка на фронті соціалістичного будівництва / ред. та передм. Г. Гельфандбейна. — Б.м. : Рух, 1932. — 46 с.
9. Голубі диліжанси : Листування ваплітян (матеріали з архіву Аркадія Любченка) / упор., ред. і приміт. Юрія Луцького — Нью-Йорк : Слово, 1955. — 47 с.
10. *Іванова О. А.* Літературно-мистецька періодика в соціально-комунікаційному просторі України початку ХХІ ст. : дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій : 27.00.01 / О. А. Іванова; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — О., 2010. — 462 л.
11. *Кавун Л. І.* Літературне об'єднання ВАПЛІТЕ й художньо-естетичні шукання в українській прозі 20-х рр. ХХ ст. : дис. ... доктора філологічних наук. : 10. 01. 01 — українська література; 10. 01. 06 — теорія літератури /
- Л. І. Кавун; КНУТШ. Інститут філології. — К., 2007. — 395 л.
12. *Коваленко Б.* За магнетобуди літератури. — Х. : Гарт, 1932. — 56 с.
13. *Коваленко Б.* Перший призов. — К. : Держвид-во України, 1928. — 196 с.
14. *Коваленко Б.* Пролетарські письменники. — Харків; Київ : Література і мистецтво, 1931. — 250 с.
15. *Коваленко Б.* Українська пролетарська література. — Б.м. — 1929. — 48 с. (Б-ка газ. «Пролетарська правда»).
16. *Коваленко Б.* В боротьбі за пролетарську літературу / Б. Коваленко. — Б.м. — 1928. — 128 с.
17. *Коляструк О. А.* Преса УСРР в контексті політики українізації (20–30-ті роки ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. А. Коляструк; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. — К., 2003. — 275 арк.
18. *Кухар-Онишко О. С.* З вершин — у широкий світ / О. С. Кухар-Онишко // Народна творчість і етнографія. — 1969. — № 4. — С. 6.
19. *Кухар-Онишко О. С.* Пісня розбуджених літ / О. С. Кухар-Онишко // Вітчизна. — 1963. — № 8. — С. 5.
20. *Кухар-Онишко О. С.* Спілка «Молодняк» в літературній боротьбі // Українське літературознавство : зб. — К., 1971. — Вип. 12. — С. 4.
21. *Кухар-Онишко О. С.* Літературна організація «Молодняк» (з творчої історії спілки та журналу) : дис. ... канд. філол. наук / О. С. Кухар-Онишко; КДП ім. Горького. — К., 1971. — 279 арк.
22. *Кухар-Онишко О. С.* Творчість харківських молодняківців / О. С. Кухар-Онишко // Радянське літературознавство. — 1964. — № 4. — С. 24–40.
23. Легкосиня даль : Ваплітянський збірник / упор., ред. і прим. Юрія Луцького. — Нью-Йорк : Пролог, 1963. — 151 с. Див. також : Ваплітянський збірник / за ред. Юрія Луцького. — 2-е вид., доп. — Канад. ін-т укр. студій, Мозаїка, 1977. — 260 с.
24. *Лейтес А.* Десять років української літератури (1917–1927) / А. Лейтес, М. Яшек; за ред. С. Пилипенка; Ін-т Тараса Шевченка. — Харків : Держ. вид-во України. — 1928. — Т. 1 — 673 с.
25. *Лоцинська Н. В.* Журнал «Червоний шлях» та літературний процес 20–30-х рр. в Україні: дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Н. В. Лоцинська; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. — К., 1998. — 173 л.
26. *Луцький Ю.* Джерела до історії Вапліте / Ю. Луцький // Українська літературна газета : зб. 1956 / ред. Іван Кошелівець і Юрій Лавріненко. — Мюнхен: Українське товариство закордонних студій, 1957. — С. 247–266.
27. *Ляшко С. М.* Десять років української літератури. 1917–1927 : бібліографічний покажчик / С. М. Ляшко // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. — Запоріжжя: Просвіта, 2005. — Вип. XIX. — С. 393–403.
28. *Мовчан Р. В.* Модернізм в українській прозі 1920-х років : генезис, поетика, стратегії : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 / Р. В. Мовчан; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. — К., 2009. — 41 с.
29. Молодняк : Зразки творчості членів Всеукраїнсь-

кої спілки комсомольських пролетарських письменників «Молодняк»: зб. / уклад Д. Чепурний. – Х., К. : Молодий більшовик, 1930. – 219 с.

30. Про завдання культурного будівництва на Україні // Десять років української літератури. 1917–1927. – 2-е вид. – Х., 1930. – Т. 2. – С. 580–599.

31. *Рева Н. М.* Журнал «Життя й революція» (1925–1934 рр.) і його місце в літературному процесі 20–30-х рр. : дис. ... канд. філол. наук. / Н. М. Рева; КДУ ім. Т. Г. Шевченка. – К., 1970. – 248 л.

32. *Сінченко О. Д.* Горизонт сподівань та його функціонування в літературному процесі (на матеріалі української літератури 20–30-х років ХХ ст.): дис. ... канд. філол. наук: 10.01.06 / О. Д. Сінченко; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К., 2006. – 189 арк.

33. *Хархун В. П.* «Соцреалістичний канон в українській літературі: генеза, розвиток, модифікації»: монографія. – Ніжин : Гідромакс, 2009. – 508 с.

34. *Шкандрий М.* Модерністи, марксистки і нація. Українська дискусія 1920-х років / пер. з англ. Микола Клишук. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 384 с.

35. *Luckyj George S. N.* Literary Politics in the Soviet Ukraine: 1917–34. – New York: Columbia UP, 1956. – 323 p.; Див. : *Луцький Ю.* Літературна політика в Радянській Україні 1917–1934 рр. – К.: Гелікон, 2000. – 248 с.

36. *Luckyj George S. N.* The Battle for Literature in the Soviet Ukraine: A Documentary Study of VAPLITE (1925–28) // *Harvard Slavic Studies*. – 1957. – Vol. 3 – P. 227–246.

Додаток

Список української літературно-художньої періодики 1921–1934 рр.

1. Семафор у майбутнє. Апарат панфутуристів: літературний збірник (альманах). – К., 1922.

2. Жовтневий збірник панфутуристів. Гольфштром. – К.: Київ-Друк, 4-та державна друкарня, 1923.

3. Гольфштром. Збірник 1. Літсектор АСКК. – Х. : Державне видавництво України, 1925.

4. Бюлетень Авангарду. – Х., 1928.

5. Авангард : альманах Пролетарських митців Нової Генерації. – Х. : Державне видавництво України, 1930, січень, квітень.

6. Нова генерація : щомісячний журнал лівої формації мистецтва / за ред. Михайля Семенка. – Х. : Державне видавництво України, жовтень 1927 – грудень 1930 р.

7. Пług : селянський двохижневик Головосвіти УСРР / за ред. С. Пилипенка. – Збірник перший, 15 квітня 1922 року. – Харків.

8. Пług : літературний альманах Спілки селянських письменників «Пług» / за ред. С. Пилипенка. – Х. : Державне видавництво України, 1924, 1926, 1927.

9. Плужанин : щомісячний орган ЦК і Харківської філії Спілки селянських письменників «Пług». – Х. : Державне видавництво України, 1925–1927 рр. (Після 1928 р. перейменованій в «Пług»).

10. Пług: літературно-художній щомісячник, орган Спілки селянських письменників «Пług» – Х. : Державне видавництво України, 1928–1932 рр.

11. Молодняк: щомісячний літературно-мистецький та громадсько-політичний журнал, орган ЦК ЛКСМУ. – Х. : Видавництво «Радянське село», 1927–1932 рр.

12. Гарт : щомісячний літературно-художній та критичний журнал Всеукраїнської спілки пролетарських письменників. – Х. : Державне видавництво України, 1927–1932 рр.

13. Вапліте : літературно-художній журнал Вільної Академії Пролетарської Літератури, раз на два місяці. – Х. : Утодік, 1927. – № 1–5.

14. Вапліте : літературно-художній журнал Вільної Академії Пролетарської Літератури. – Х., 1927. – Зошит 1.

15. Вапліте : літературно-художній журнал Вільної Академії Пролетарської Літератури : альманах. – Х., 1927.

16. Пролітфронт : літературно-критичний місячник. – Х., 1930. – квітень – грудень.

Стаття надійшла до редакції 3.02.2015

UDC 821.161.2:070«1920-1930»

Tetiana Opryshko,

Ph. D. candidate, Borys Grinchenko Kyiv University

UKRAINIAN LITERARY AND ARTISTIC PERIODICALS OF 20th – FIRST HALF 30th OF XX c.: SOURCES-BASED AND HISTORIOGRAPHICAL ASPECTS

The article analyzes the historiography of Ukrainian literary and art periodicals of 20's – early 30-ies of XX c., main stages of its development are defined. Main author's concepts of literary process in Ukraine are reviewed. A list of library and archival holdings holding the sources (epistolaries, editorials, article manuscripts, etc..) on researched subject is provided. The annexes contain a list of literary and art magazines that were published during mentioned period.

К е у в о р д с: literary and art periodicals, magazine, editor, article, correspondence, archive, publication, organization.

УДК 821.161.2:070«1920-1930»

Татьяна Опришко,

аспирант Киевского университета им. Бориса Гринченко

УКРАИНСКАЯ ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ПЕРИОДИКА 20-х – ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ 30-х ГОДОВ XX в.: ИСТОЧНИКОВЕДЧЕСКИЙ И ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

В статье анализируется историография украинской литературно-художественной периодики 20-х – первой половины 30-х годов XX в., определены основные этапы ее развития. Рассмотрены основные авторские концепции литературного процесса в УССР. Приведен перечень библиотечных и архивных фондов, где хранятся источники (эпистолярные, редакционные материалы, рукописи статей и др.) по исследуемой теме.

К л ю ч е в ы е с л о в а: литературно-художественная периодика, историография, статья, переписка, архив, издание, организации украинских писателей.